

THL:n Hyvinvointia ja terveyttä edistävien (HYTE) toimintamallien arviointi on tiedolla johtamisen palvelu, ”suomalainen parhaiden käytänteiden portaali”, joka tuottaa yhteismitallista ja vertaisarvioitua tietoa näyttöön perustuvien menetelmien vaikuttavuudesta. Palvelun kohderyhmänä ovat kunnat, hyvinvointialueet ja keskushallinto.

Tämä on itsearviointilomake näyttöön perustuvan toimintamallin soveltuvuudesta arviointiin. Lomake on tarkoitettu hyödynnettäväksi taustatyöksi ennen toimintamallin ehdottamista arviointiin.

HYTE-toimintamalli täyttää seuraavat kriteerit:

1. Edistää tai ehkäisee yhtä tai useampaa seuraavista tekijöistä:
 - edistää hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, turvallisuutta ja osallisuutta,
 - edistää yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta,
 - ehkäisee eriarvoisuutta, hyvinvointi ja terveyseroja, syrjäytymistä ja yksinäisyyttä
 - edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä.
2. Perustuu näyttöön: luotettavaan tutkimus-, asiantuntija- ja/tai kokemustietoon.
3. Käyttöönotto tukee kunnissa ja hyvinvointialueilla toteutettavaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa.

Näyttö viittaa luotettavaan tietoon toimintamallista, joka perustuu

- a. tieteelliseen tutkimustietoon (vertaisarvioidut julkaisut)
- b. asiantuntijatietoon (selvitykset, raportit ja laskelmat)
- c. kokemusasiantuntijatietoon (toimintamallin kohderyhmän haastattelut ja kyselyt)

Toimintamalli viittaa näyttöön perustuvaan menetelmään, palveluun, interventioon, toimintatapaan tai hyvään käytäntöön, josta on saatavilla luotettavaa tutkimus-, asiantuntija- ja/tai kokemusasiantuntijatietoa. HYTE-toimintamallit sisältävät sekä edistäviä (promotion) että ehkäiseviä (prevention) toimia. HYTE-toimintamalleja voi ehdottaa arviointiin kaikilta yhteiskunnan sektoreilta.

Viittaaminen itsearviointilomakkeeseen:

Tämä lomake on julkaisu, jonka sisältöön viitataan seuraavasti:

Kylänen, Marika & Lintunen, Jenni (2025). Itsearviointilomake HYTE-toimintamallien arviointiin. (Alkuperäisteos 2019). Hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

HYTE-toimintamallien arvioinnin toimitus:

Marika Kylänen, projektipäällikkö, päätoimittaja, tuoteomistaja
Jenni Lintunen, vastaava toimittaja, taittäjä

Edistävä ja ehkäisevä työ-yksikkö
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
Mannerheimintie 166, A4
PL 30, 00271 Helsinki
hytearviointi@thl.fi

HYTE-toimintamallin arviointiin sisältyy kolme osa-aluetta:

- I. Arvio toimintamallin vaikuttavuusketjusta
- II. Arvio toimintamallin implementoinnista
- III. Arvio toimintamallin näytöstä

Osa-alueet sisältävät alakriteerejä (esim. tavoite, tausta ja tarve), jotka itsearvioidaan asteikolla 1-5 asettamalla rasti valittua arvosanaa vastaavaan sarakkeeseen. Alakriteereistä muodostetaan osa-alueiden kokonaisarviointi. Osa-alueista muodostetaan lopuksi toimintamallin kokonaisarviointi.

Arviointiasteikko

- 5 = erinomainen
4 = kiitettävä
3 = hyvä
2 = tyydyttävä
1 = heikko

Toimintamallin nimi: _____

Lomakkeen täyttöpäivä: _____

OSA-ALUE I: toimintamallin vaikuttavuusketju

	1	2	3	4	5
Tavoite: Arvioi toimintamallin tavoitteen asettelu. Onko se realistista, innovatiivista ja uskottavaa?					
Tausta: Arvioi toimintamallin taustaa, toimintamallin lisäarvoa suhteessa vaihtoehtoihin toimintamalleihin ja mahdollisen teorian merkitystä.					
Tarve: Arvioi toimintamallin tarpeen määrittelyä yksilön, kohderyhmän ja yhteiskunnan näkökulmasta. Mitä lisäarvoa toimintamalli tuo suhteessa nykyiseen tilanteeseen?					
Tarve HYTE-näkökulmasta: Arvioi toimintamallin tarpeen määrittelyä erilaisista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmista.					
Kohderyhmä: Arvioi kohderyhmän merkitys suhteessa toimintamallin tavoitteisiin.					
Menetelmät: Arvioi ovatko toimintamallin menetelmä ja sen vaiheet johdonmukaisia tavoitteiden saavuttamiseksi?					
Arviointi ja seuranta: Arvioi onko toimintamallin arviointi ja seuranta jatkuvaa ja järjestelmällistä? Tehdäänkö arviointia myös ulkopuolisena arviointina? Soveltuvatko mittarit toimintamallin tavoitteiden ja vaikuttavuuden seurantaan ja arviointiin?					
Johtaminen: Arvioi toimintamallin johtaminen: miten siihen liittyy suunnittelu, organisointi ja koordinointi on toteutettu?					
Viestintä: Arvioi viestintä: miten toimintamallia levitetään organisaation ulkopuolelle Suomessa ja kansainvälisesti? Tukeeko sisäinen ja ulkoinen viestintä toimintamallin leviämistä? Tukevatko keskeiset sidosryhmät viestintää?					
Etiikka: Arvioi eettiset tekijät: ovatko ne kuvattu yksityiskohtaisesti ja huomioitu toimintamallin toteuttamisessa?					
Asiantuntijat ja sidosryhmät: Arvioi asiantuntijoiden ja sidosryhmien roolia toimintamallin toteutuksen eri vaiheissa. Onko heillä tarvittava asiantuntemus?					
Resurssit ja budjetti: Arvioi ovatko toimintamallin toteuttamiseen varatut resurssit ja budjetti realistisia.					
Rahoitus: Onko rahoituksen jatkuvuus turvattu?					
Lyhyen aikavälin vaikutukset: Arvioi ovatko toimintamallin lyhyen aikavälin tulokset ja vaikutukset yksiselitteisiä?					
Pitkän aikavälin vaikuttavuus: Arvioi toimintamallin pitkän aikavälin vaikuttavuutta. Millaista vaikuttavuutta tavoitellaan? Onko toimintamallilla vaikuttavuutta?					
Kustannusvaikuttavuus: Arvioi millaista kustannusvaikuttavuutta toimintamallilla tavoitellaan? Millaisia taloudellisia vaikutuksia syntyy pitkällä aikavälillä, kun toimintamalli on käytössä?					
Johdonmukaisuus: Arvioi toimintamallin johdonmukaisuus (ml. tausta, menetelmä ja keinot, koordinointi, etiikka, resurssit, tulokset)					
Kokonaisarvio vaikuttavuusketjun osa-alueesta					

OSA-ALUE II: toimintamallin implementointi

	1	2	3	4	5
Sovellettavuus Suomeen: Arvioi toimintamallin sovellettavuus Suomeen ja eri alueille Suomessa.					
Soveltuvuus nykyisiin HYTE-rakenteisiin: Miten poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset, ekologiset, kulttuuriset tai teknologiset tekijät tukevat toimintamallin hyödyntämistä? Arvioi tukeeko toimintamallin käyttöönotto kunnissa ja hyvinvointialueilla toteutettavaa HYTE-toimintaa?					
Levinneisyys: Arvioi toimintamallin levinneisyys					
a) Suomessa					
b) Euroopassa					
c) Euroopan ulkopuolella					
Osallistuminen: Arvioi seuraavien tahojen osallistumista toimintamallin käyttöönottoon, toteuttamiseen, juurruttamiseen ja arviointiin?					
a) kohderyhmä					
b) asiantuntijat ja sidosryhmät					
Materiaalin saatavuus: Arvioi onko toimintamallista saatavilla tietoa helposti eri toimijoiden käyttöön					
Koulutus: Arvioi toimintamallin koulutus, koulutusmateriaali ja sen saatavuus					
Riskit: Arvioi riskit: ovatko ne tunnistettu ja onko niihin varauduttu?					
Jatkokehittäminen: Arvioi miten toimintamallin jatkuvuuteen ja sen kehittämiseen on panostettu.					
Kestävyys: Arvioi hyötyjä planetaarisen terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Huomioiko toimintamalli muita kestävyteen liittyviä tekijöitä?					
Kokonaisarvio implementoinnin osa-alueesta					

OSA-ALUE III: toimintamallin näyttö

	1	2	3	4	5
Tutkimusnäytön määrä: Arvioi toimintamallia koskevien tieteellisten tutkimusten määrä:					
a) Kansallisesti					
b) Kansainvälisesti					
Tutkimusnäytön aste: Arvioi tutkimustietoon pohjautuvan näytön laatu, menetelmät ja yhdenmukaisuus.					
Vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus tutkimusnäytön perusteella: Arvioi onko toimintamalli vaikuttava ja kustannusvaikuttava tutkimusnäytön perusteella.					
Muu toimintamallia tukeva tutkimusnäyttö: Arvioi muu keskeinen tutkimustieto toimintamalliin liittyvistä teemoista tai rinnakkaisiin toimintamalleihin liittyvä tieto. Miten se tukee toimintamallin kehittämistä, vaikuttavuutta, näyttöä ja implementointia?					
Asiantuntijanäytön aste: Arvioi asiantuntijatietoon pohjautuvan näytön määrä, laatu, menetelmät ja yhdenmukaisuus.					
Vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus asiantuntijanäytön perusteella: Arvioi onko toimintamalli vaikuttava ja kustannusvaikuttava asiantuntijanäytön perusteella.					
Kokemusnäytön aste: Arvioi kokemusasiantuntijatietoon pohjautuvan näytön laatu, menetelmät ja yhdenmukaisuus.					
Vaikutukset ja vaikuttavuus kokemusnäytön perusteella: Arvioi onko toimintamallilla vaikutuksia ja vaikuttavuutta kokemusnäytön perusteella.					
Kokonaisarvio näytön osa-alueesta					

Toimintamallin kokonaisarviointi

	Pisteytys: ☐ 5 erinomainen ☐ 4 kiitettävä ☐ 3 hyvä ☐ 2 tyydyttävä ☐ 1 heikko
--	---